

А. ТАНЬШИНА

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ НАУЦІ. ІЛЛЯ ІВАНОВИЧ ЗАЛЮБОВСЬКИЙ (15.06.1929–21.02.2013)

Знамениті земляки є нашими духовними орієнтирами, вчителями, нашою духовною опорою і гордістю перед світом.

Григорій Сковорода

Древні греки казали, що життя – це не прожиті роки, а те, що залишається у пам'яті нащадків. Ім'я проректора з наукової роботи Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Іллі Івановича Залюбовського ще за його життя було вписане до славетних сторінок наукового літопису України.

Непересічне життя випало на долю цього вченого. Не судилося йому знати ані матері, ані батька. Опікувалася ним чужа родина. Сирітське дитинство промайнуло посеред селянських дітей на Полтавщині.

По закінченні Бутенківської середньої школи вступив до Харківського державного університету імені О.М. Горького на фізико-математичний факультет. Надалі його життя було пов'язане тільки з Харковом.

Ще студентом виявив схильність до наукової праці. По закінченні університету відбулася знакова подія у житті талановитого юнака: відомий фізик-ядерник академік Антон Карлович Вальтер запросив талановитого юнака до аспірантури на кафедру експериментальної ядерної фізики.

Відтоді починається стрімке наукове зростання молодого дослідника: 29-річним він захистив кандидатську дисертацію, у 37 років був уже доктором фізико-математичних наук.

У 33-річному віці став наймолодшим деканом новоствореного фізико-технічного факультету Харківського державного університету.

На початку 1963 року І.І. Залюбовський був відраджений Держкомітетом з атомної енергії СРСР до Каїра задля організації наукових досліджень та підготовки фахівців вищої кваліфікації в Атомно-

му центрі Єгипту. Впродовж 1962–1965 рр. Ілля Іванович читав лекції для науковців Каїрського атомного центру.

У 1967 році Іллю Івановича Залюбовського запросили обійняти посаду проректора з наукової роботи Харківського державного університету (на той час йому виповнилося ледь 38 років).

Майже півстоліття Ілля Іванович невтомно опікувався про розвиток освіти та науки в цьому найстарішому вищому навчальному закладі України. “Наука понад усе!” – наскрізне гасло його багаторічної науково-організаційної діяльності.

І.І. Залюбовський – автор та соавтор численних наукових праць. Наприклад, його двотомний довідник з ядерної фізики (кожен том містить майже 760 сторінок) істотно поповнив тодішній банк світових даних про структуру ядер. У США вийшла друком його монографія “Введение в радиационную акустику”, а підручник “Ядерная физика” був широко знаний в Англії, Болгарії, Єгипті та Китаї.

Ілля Іванович Залюбовський відзначався винятковою інтуїцією у доборі наукових кадрів та непересічним талантом передбачати перспективні напрями наукових досліджень. Він не тільки зростав учнів, а й спромігся об'єднати їх у винятково продуктивну наукову школу фізиків-ядерників.

1967 року співробітниками кафедри під керівництвом І.І. Залюбовського було відкрито явище радіовипромінювання широких атмосферних злив космічних променів. Цей цикл робіт був відзначений Державною премією УРСР. Слід зазначити, що впродовж багатьох років кількість співробітників очолюваної ним кафедри експериментальної ядерної фізики сягала 200 осіб.

З-посеред колег і численних учнів Ілля Іванович здобув щирю прихильність за людські чесноти – доброту, чуйність та порядність. Бо від замолоду й до сивого волосу його мораль була пристосована до імперативу Канта: “Зоряне небо наді мною, а моральний закон у мені”.

Доробок І.І. Залюбовського на теренах просвіти і науки гідно поцінований науковою спільнотою України. Ілля Іванович Залюбовський нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора (1976 р., 1986 р.) та орденами “За заслуги” III-го (1998 р.) й II-го (2004 р.) ступенів. Окрім того, він був лауреатом премій імені К.Д. Синельникова (1983 р.), імені Ярослава Мудрого (1994 р.) та двох Державних премій у галузі науки і техніки (1971 р., 1999 р.).

І.І. Залюбовський – “Заслужений діяч науки і техніки України”, був головою експертної ради з природничих наук при Міністерстві освіти і науки України, членом Комітету з державних премій України у галузі науки і техніки, а також багато років повноважним представником уряду України в Об’єднаному інституті ядерних досліджень (м. Дубна, Росія).

До того ж І.І. Залюбовський був й членом наукової ради Національної академії наук України з ядерної фізики та фізики високих енергій, головним редактором часопису “Ядра, частини, поля” і входив до редколегії “Українського фізичного журналу”.

І як тут не згадати слова видатної просвітительки Софії Русової: “В наші часи бути гарним педагогом – це бути справжнім реформатором життя України, бути апостолом Правди і Науки. Тільки великими зусиллями таких апостолів Україна матиме чесних діячів – патріотів вмілих, практичних робітників і соціально об’єднану, інтелектуально розвинену народну масу”.

Життєвий шлях члена-кореспондента Національної академії наук України Іллі Івановича Залюбовського – то є яскравий зразок служінню науці, освіті й Україні.